

Staffanstorps
kommun

Yttrande

[1]

2024-01-08
S2023/02794
DNR 2023-KS-675

Socialdepartementet

Yttrande över betänkandet 2023:40 Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen

Ärendet i korthet

Socialdepartementet har i remiss av SOU 2023:40 ”Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen” bjudit in ett urval av kommuner, myndigheter och intresseorganisationer att lämna synpunkter på betänkandet. Staffanstorps kommun är en av de inbjudna kommunerna. Remissvar ska ha inkommit till Socialdepartementet den 19 februari 2024.

Föreliggande skrivelse utgör yttrande från Staffanstorps kommun över SOU 2023:40.

Sammanfattning

Staffanstorps kommun avstyrker betänkandets förslag gällande utredningens första deluppdrag, där förslaget är att Sverige bör ratificera det fakultativa och tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om ett klagomålsförfarande.

Staffanstorps kommun instämmer i merparten av förslagen gällande utredningens andra deluppdrag om åtgärder för att säkerställa barns möjligheter att klaga och utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen i svensk lagstiftning.

Staffanstorps kommun avstyrker utredningens förslag i utredningens tredje deluppdrag, där utredningen föreslår att staten bidrar till att etablera barnrättsbyråer inom civilsamhällesorganisationer som bedriver verksamhet med oberoende barnombud.

Överväganden och bedömningar i ärendet

Staffanstorps kommuns detaljerade ställningstaganden presenteras nedan i enlighet med betänkandets struktur.

Deluppdrag 1

7.3 Sverige bör ratificera det fakultativa och tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om ett klagomålsförfarande

Utredningsförslaget

Utredningen föreslår att Sverige bör ratificera det fakultativa och tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om ett klagomålsförfarande.

Staffanstorps kommuns synpunkter och ställningstaganden

Staffanstorps kommun avstyrker förslaget. Utifrån Staffanstorps kommuns perspektiv upplevs det inte finnas ett omedelbart behov av att ratificera tilläggsprotokollet, och efterlyser en närmare analys av de praktiska följder som en ratificering kan medföra.

Sverige har en i en internationell jämförelse stark och långvarig tradition av att värna barns intressen. Sverige har också starka och effektiva lagar på plats som medger verkningfulla verkställbara rättsliga åtgärder. Rädda Barnen rankar Sverige på tredje plats av världens 175 länder i fråga om var det är bäst för barn att leva.

Inom skolområdet finns idag klagomålshantering inom kommunen samt anmälmingsmöjligheter till Skolinspektionen och Barn- och Elevombudet. Myndighetsbeslut fattade inom socialtjänstens verksamhetsområde kan överklagas och prövas i nationell domstol, där utredningens förslag om processrättigheter för barn och unga förstärker möjligheterna för barn att få sina rättigheter tillgodosedda.

Betänkandet konstaterar att frågan om hur en konvention ska tolkas inom olika rättsområden för att ge ledning till rättstillämparen är ett ansvar för lagstiftaren. Det kan därtill konstateras att t.ex. den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna redan hänvisar till barnkonventionen vid uttolkningen av Europakonventionen för mänskliga rättigheter. Även om domstolen inte kan överpröva enskilda fall, är dess utslag en garant för att Sverige ska uppfylla sina konventionsförpliktelser och därigenom värna barns rättigheter inom ramen för det egna rättssystemet.

Det finns principiella frågetecken kring att ge den internationella barnrättskommittén behörighet att utifrån barnkonventionens förhållandevis allmänna och visionsinriktade skrivningar avgöra konkreta individuella ärenden. Barnrättskommittén upprättades,

bemannades och resurssattes ursprungligen för rollen att övervaka staternas eget arbete med att realisera konventionens krav. Det finns frågor kring om kommitténs sammansättning, arbetsmetoder, resurser och tolkningsmetoder är väl ägnade att avgöra enskilda individärenden. Dessa borde problematiseras djupare – synpunkter som även ligger till grund för t.ex. Norges ställningstaganden i frågan.

I betänkandet framförs som ett argument för en ratificering att det skulle kunna uppfattas som inkonsekvent i ett internationellt perspektiv att Sverige har ratificerat individuellt klagomålsförfarande för andra av FN:s kärnkonventioner om mänskliga rättigheter, men inte för barnkonventionen. Detta är dock *i sig* inte ett tillräckligt starkt argument för en ratificering. Staffanstorps kommun efterlyser en fördjupad analys och värdering av risker och konsekvenser som en ratificering av det tredje tilläggsprotokollet kan medföra.

Deluppdrag 2

Staffanstorps kommun instämmer i merparten av delförslagen, och berör nedan enbart de delförslag där kommunen har specifika kommentarer.

9.4.6 Stärkt rätt för barn under 15 år att komma till tals och överklaga beslut om placeringar samt beslut om särskilda befogenheter enligt LVU

Utredningsförslaget

I mål och ärenden om placeringsbeslut ska rätt till offentligt biträde finnas även under ärendets handläggning i socialnämnden. Vid överklagande av beslut om särskilda befogenheter förtydligas att ett offentligt biträde kan förordnas inför ett överklagande, det vill säga även när barn under 15 år överklagar beslut själva.

Staffanstorps kommuns synpunkter och ställningstaganden

Staffanstorps kommun tillstyrker förslaget, men framhåller att åtgärden kan innebära att processen tar längre tid vilket i sin tur kan påverka barnet negativt.

9.4.8 Stärkt rätt att höras i domstol för barn under 15 år i mål enligt LPT, LVU och socialtjänstlagen

Utredningsförslaget

Utredningen föreslår att den som är yngre än 15 år *bör* höras i domstol, om han eller hon vill det och inte kan antas ta skada av att höras.

Staffanstorps kommuns synpunkter och ställningstaganden

Staffanstorps kommun tillstyrker förslaget och vill i sammanhanget framhålla att det ställer höga krav på rättsväsendet att avgöra när det är lämpligt för ett barn att höras i en domstolsförhandling.

9.4.12 Offentligt biträde i vissa situationer för barn som är föremål för beslut om placering enligt socialtjänstlagen

Utredningsförslaget

Utredningen föreslår bland annat att offentligt biträde ska förordnas i mål och ärenden om placering enligt socialtjänstlagen, för det barn som åtgärden avser. Detta i de fall barnet motsätter sig åtgärden och ett offentligt biträde måste förordnas för att ärendet ska bli utrett eller i övrigt för att barnets intressen ska tillgodoses.

Staffanstorps kommuns synpunkter och ställningstaganden

Staffanstorps kommun tillstyrker förslaget men vill framhålla att det kan komma att innebära en ökad arbetsbelastning för socialtjänsten i form av administration, möten, rättsprocess med mera. Kommunerna behöver kompenseras ekonomiskt för detta.

11.7.4 Det behövs kunskap och verktyg för domstolars arbete med barnanpassade förfaranden

Utredningsförslaget

Utredningen föreslår att Domstolsverket ska redovisa det arbete som bedrivs och de åtgärder som vidtagits i domstolarna för att utveckla barns möjligheter till delaktighet, information och ett bra bemötande i domstolsprocesser där barn är parter eller annars berörda samt det arbete som Domstolsverket bedrivit för att ge stöd till domstolarna i detta arbete.

Staffanstorps kommuns synpunkter och ställningstaganden

Staffanstorps kommun tillstyrker förslaget. Det är av största vikt att domstolarnas kompetens utvecklas för att delar av förslagen i betänkandet ska kunna genomföras, bland annat vad gäller förmåga att avgöra om ett barn kan ta skada av att höras i domstol eller inte.

Deluppdrag 3

12.8.1 Staten ska bidra till etableringen av barnrättsbyråer inom civilsamhällesorganisationer som erbjuder verksamhet med oberoende barnombud

Utredningsförslaget

Utredningen föreslår att staten bidrar till att etablera barnrättsbyråer inom civilsamhällesorganisationer som bedriver verksamhet med oberoende barnombud. Staten ska finansiera, reglera och på andra sätt bidra till att barnrättsbyråerna utvecklas och fungerar på bästa sätt. Målsättningen är att det på sikt ska finnas barnrättsbyråer som erbjuder verksamhet med oberoende barnombud i varje län. Etablerandet av barnrättsbyråer med oberoende barnombud bör ske stegvis och inledas med en försöksverksamhet. Utredningens lämnar förslag på en förordning om statsbidrag till försöksverksamhet med barnrättsbyråer som bedriver verksamhet med oberoende barnombud. Socialstyrelsen föreslås bli ansvarig myndighet för beslut om bidrag och ges i uppdrag att, i dialog med bland annat Barnombudsmannen och länsstyrelserna, samordna och utvärdera försöksverksamheten med barnrättsbyråer som bedriver verksamheten oberoende barnombud.

Staffanstorps kommuns synpunkter och ställningstaganden

Staffanstorps kommun avstyrker förslaget.

Utredningens uppdrag är enligt direktivet att analysera och redovisa för- och nackdelar med att staten bidrar till att etablera funktioner inom civilsamhällesorganisationer med uppgift att ge stöd till barn i kontakten med domstolar och förvaltningsmyndigheter. För att kunna göra detta behöver etablering av barnrättsbyråer inom civilsamhället vägas mot för- och nackdelar i andra alternativa lösningar.

Av underlaget från intervjuer med barn och unga framkommer en bild av en misstro mot vissa myndigheter som fattat myndighetsbeslut i ärenden som berört de intervjuade barnen, i synnerhet nämns socialtjänsten. Myndigheter som uppvisar brister i stödet till barn och unga bör i första hand få i uppdrag att åtgärda dessa. Att skapa ytterligare en separat funktion som ett sätt att hantera problematiken bidrar inte till en begriplig, överblickbar eller effektiv offentlig förvaltning. Detta gäller oavsett vilken aktör som får uppdraget att tillhandahålla barnombud. Förslaget innebär ett underkännande av det offentligas förmåga att lösa de förtroendebriter som utredningen belyser.

Staffanstorps kommun anser att det utifrån underlaget inte är möjligt att dra slutsatsen att barn och unga känner misstro för myndigheter som INTE fattat något myndighetsbeslut som berört dem. Om funktionen som barnombud trots allt ska införas, är en alternativ lösning till den föreslagna ett utökat uppdrag för Barnombudsmannen. Detta som ett

tilllägg till det granskande, opinionsbildande uppdrag som myndigheten har idag. Barnombudsmannen besitter redan fördjupad kompetens på området, och barnombud direkt underställda Barnombudsmannen skulle kunna samlokaliseras med tex Skolverkets regionala kontor.

Utredningen konstaterar att det finns ”...flera komplexa och principiella frågeställningar inom ramen för frågan om staten ska bidra till att det etableras barnrättsbyråer eller barnombud i civilsamhället. Exempel på detta är vilka ideologiska, ekonomiska eller andra argument och intressen det kan finnas från statens respektive civilsamhällets sida när staten delegerar uppgifter som är eller kan anses vara ett ansvar för det allmänna (sid 505).” Staffanstorps kommun instämmer i den bilden, och anser att utredningen inte i tillräcklig utsträckning adresserar de risker som det kan medföra att lägga ut ett sådant allmänt uppdrag hos civilsamhället.

Förslaget innebär att lagstiftaren gör sig beroende av utomstående aktörer vars långsiktiga bestående inte kan garanteras. Detta gäller särskilt om oberoende barnrättsbyråer ska finnas i hela landet och kunna agera lokalt. Hur agerar det allmänna i det fall det inte finns en lämplig aktör som kan bedriva den lagstadgade verksamheten inom ett givet geografiskt område?

Förslaget kommer att kräva en omfattande kontroll av de organisationer som ansöker om att bedriva en verksamhet med barnombud. Detta i syfte att tillse att organiserad brottslighet inte kan förekomma, samt att verksamheten inte agerar konflikt drivande i förhållande till det offentliga. Den påverkanskampanj som i närtid bedrivits mot svensk socialtjänst kan nämnas i sammanhanget, där det kan finnas aktörer kopplade till kampanjen som kan tänkas vara intresserade av att bedriva en verksamhet som barnrättsbyrå.

Staffanstorps kommun anser mot bakgrund av vad som anförts ovan att förslaget bör utredas ytterligare. Detta med betoning på risk- och konsekvensanalys samt bedömning av alternativa lösningar utifrån de behov som identifierats. Utgångspunkten bör vara att förbättra befintliga institutioners stöd till barn som berörs av myndighetsbeslut eller domstolsprocess.

14.3.4 Summering av kostnader

Utredningens bedömning

Utredningen bedömer att det som en följd av förslagen i betänkandet sannolikt uppstår årligen återkommande kostnader för kommuner och regioner, dock oklart hur stora eftersom det beror på hur mycket den statliga ersättningen kommer att täcka. I den mån

det uppstår nya kostnader skriver utredningen att dessa är att anse som marginella varför någon finansiering inte föreslås.

Staffanstorps kommuns synpunkter

Under de senaste 20 åren har obalanser byggts upp avseende ansvar och finansiering av offentliga uppdrag och åtaganden mellan stat och kommun. Staffanstorps kommun noterar att utredningens förslag i vissa delar innebär en kostnadsdrivande utökning av kommunernas åtaganden. Detta bland annat vad gäller förslag om offentligt biträde för barn som är föremål för beslut om placering enligt socialtjänstlagen. Det är en återkommande tendens i statliga utredningar att bedöma att de ekonomiska konsekvenserna för kommuner blir försumbara. Alla begränsade ekonomiska konsekvenser av statliga förslag och beslut blir dock över tid och sammantaget betydande för kommunerna.

Kommunerna behöver få full kostnadstäckning för de nya uppdrag och åtaganden som förslagen innebär.

Beslut om detta yttrande har fattats av Kommunstyrelsen vid sammanträde 2024-02-12